

AMMATTIOSAAMISEN NÄYTÖT

Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, maalaisala

Jukka Pekkala

**Kehittämishankeraportti
Marraskuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) PEKKALA, Jukka	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 39	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen _____ saakka	
Työn nimi Ammattiosaamisen näytöt, Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, maalausala		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Yliopettaja LIETONEN, Raija		
Toimeksiantaja(t) Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeen tavoitteena oli saada aikaan tietoa ammattiosaamisen näytöistä käsi- ja taideteollisuusalan opiskelijoille, opettajille ja työpaikkaohjaajille. Kehityshankeraporttia käytetään Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKUssa. Hankkeessa selvitettiin ammatillisen peruskoulutuksen tarkoitusta, tavoitteita sekä ammattiosaamisen näyttöjen vaikutusta arviointiin ja opetuksen sisältöön.</p> <p>Taustatietoja ammattiosaamisen näytöistä hankittiin opiskelijoille ja ammattilaisille esitetyllä informatiivisella kyselyllä. Tietojen pohjalta laadittiin lyhyt ohjeistus työssäoppimisen työpaikkaohjaajille. Ammattiosaamisen näytöistä laadittiin esimerkkikuvaukset arviointineen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) ammattiosaamisen näyttö, käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, ohjeistus työssäoppimispaikoille		
Muut tiedot		

Author(s) PEKKALA, Jukka	Type of Publication Development project report	
	Pages 39	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Vocational skills demonstrations, TAIKU School of Craft, Design and Culture		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) LIETONEN, Raija		
Assigned by Ilmajoki School of Crafts and Design, TAIKU		
Abstract <p>The objective of the development project was to provide practical instructions of vocational skills demonstrations for students, teachers and workplace instructors in craft and design studies. This report and its instructions is in use in TAIKU School of Craft, Design and Culture</p> <p>Further, in this report principles and objectives of vocational education, the influence of vocational skills demonstrations on the evaluation process and on the scope of studies was discussed.</p> <p>Background information for this report was collected using informative questionnaires which were introduced to students and professionals during on-the-job training. As a result, brief instructions for the workplace instructors were developed. The report also contains some practical examples of vocational skills demonstrations and their evaluation.</p>		
Keywords Vocational skills demonstrations, Crafts and Design		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	2
2 AMMATILLISEN PERUSKOULUTUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	4
3 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖJEN TARKOITUS.....	6
4 TAUSTATIETOA TYÖPAIKKAOHJEISTUKSEN LAATIMISEEN.....	11
5 PEREHDYTYS.....	13
6 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖJEN ARVIOINTI.....	15
7 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖJEN SIJOITTUMINEN MAALAUSSALAN OPETUSSUUNNITELMAAN.....	18
7.1 Näyttö 1, n1o	19
7.2 Näyttö 2, n2t ja näyttö 3, n3t.....	20
7.3 Näyttö 4, n4t.....	22
8 ARVIOINNIN KRITTEERIT OPINTOKOKONAISUUKSITTAIN.....	26
9 POHDINTA	33
LÄHTEET.....	35

LIITTEET

Liite 1. Kysely ammattiosaamisen näytöistä opiskelijoille

Liite 2. Kysely ammattiosaamisen näytöistä ammattilaisille

Liite 3. Ammattiosaamisen näytöt työssäoppimispaikoilla

1 JOHDANTO

Kehityshankkeen tarkoituksena on saada aikaan yleisinformatiivinen ohjeistus ammattiosaamisen näytöistä käsi- ja taideteollisuusalan maalausalan opiskelijoille, opettajille ja työpaikkaohjaajille. Ohjeistusta tullaan käyttämään Seinäjoen koulutuskeskus Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKUssa, sillä nuorten ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönotto elokuussa 2006 alkavissa ammatillisissa perustutkinnoissa asettaa niin opettajat, opiskelijat kuin työelämänkin uusien haasteitten eteen.

Alussa tuodaan esiin lyhyesti ammatillisen peruskoulutuksen tarkoitus ja tavoitteet. Selvitetään mitä ammatillisen peruskoulutuksen pitäisi sisältää, ja minkälaisiin tietojen ja taito-osaamisiin opiskelija pitää perehdyttää ammatillisesti perustutkinnon yhteydessä, jotta näytöissä opiskelija pystyisi näyttämään keskeisimmän ammatillisen osaamisensa ja taitonsa käsi- ja taideteollisuusosalalla.

Kehityshankkeessa selvitetään mikä voi olla ammattiosaamisen näyttö, mikä käy näytöksi, missä se tulisi suorittaa ja kuka sekä miten näyttöjä arvioidaan. Lisäksi selvitetään minkälainen ohjaus olisi tarkoituksen mukainen ennen näyttöä, näytön aikana sekä näytön jälkeen. Yksi tärkeimmistä seikoista on, kuinka näyttöön tulisi valmistautua, niin opiskelijan kuin opettajan samoin kuin työssäoppimispaikan ohjaajankin näkökulmasta tarkasteltuna. Hankkeen tietoa hyödyntävät opettajat oppilaitoksessa sekä laadittavaa ohjeistusta työpaikkaohjaajat työelämässä. Näyttöesimerkkien avulla opiskelijoilla on mahdollisuus tutustua etukäteen näytöissä vaadittavaan ammattiosaamiseen sekä arviointikriteereihin. Opiskelijoille suunnattu tietous helpottaa valmistautumista sekä ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelemista.

Maalausalan opiskelijoille sekä alan työnantajille laaditaan kysely. Kyselyn avulla selvitetään mikä on nykyinen tietämys näytöistä ja miten näytöt tulisi rakentaa, jotta niiden ammatillinen sisältö palvelisi niin opiskelijaa kuin työnantajaakin. Näiden tietojen pohjalta suunnitellaan näytöt maalausosalalle. Kyselyn avulla saadaan myös hyvää taustatietoa yleisinformatiivista ohjeistusta varten.

Näyttöjen suorittamista varten laaditaan lyhyt ja ytimekäs ohjeistus. Ohjaava opettaja antaa työpaikkaohjaajalle suullisen perehdytyksen, ja kirjallinen ohjeistus jää työpaikkaohjaajalle lukemiseksi ja asioiden kertaamista varten.

2 AMMATILLISEN PERUSKOULUTUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Ammatillisen peruskoulutuksen tulee antaa laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan erilaisiin tehtäviin. Yhdellä tutkinnon osa-alueella perehdytään erikoistuneemman osaamisen ja työelämän edellyttämään ammattitaitoon. Näillä opeilla luodaan pohja ammattiosaamiseen ja opiskelija voi siirtyä tutkinnon suoritettuaan työelämään, suoriutua sen haasteista ja muuttuvista oloista, sekä kehittää ammattitaitoaan läpi elämän. (Opetushallitus. 2001, 9)

Ammatillisen peruskoulutuksen tulee edistää työllistymistä ja mahdollisuuksia itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymiselle. Koulutuksen vastaavuus työelämän ammattitaitovaatimusten suhteen tulee varmistaa elinkeinoelämän ja työpaikkojen kanssa. (Opetushallitus. 2001, 9) Tämän päivän yhteiskunnalla on kovat vaatimukset vastavalmistuneille ammattilaisille. Eduksi katsotaan lähes kymmenen vuoden työkokemus, valmius työajoista ja palkasta joustamiseen sekä sosiaalisuus. Yrittäjäyys on käsi- ja taideteollisuusosalalla ehkä se ainut tapa työllistää itsensä. Useat käsityöläiset toimivat pieninä perheyriyksinä, eikä heillä ole mahdollisuuksia palkata ulkopuolista työvoimaa.

Avoin ja myönteinen oppimisympäristö mahdollistaa opiskelijan saamaan koulutukselta kaiken mahdollisen tiedon ja taidon. Näin opiskelijasta kehittyy vastuuntuntoinen ja velvollisuuksistaan huolehtiva työyhteisön jäsen. Koulutuksessa tulee tukea opiskelijan myönteistä yksilöllistä kehitystä sekä tervettä itsetuntoa. (Opetushallitus. 2001, 9) Motivointi on ehkä avainsana oppimiselle ja opiskelijoiden hyvään menestymiseen. Opettajille lankeaakin suuri vastuu, kuinka motivoida opiskelijat.

Ammatillisen koulutuksen tulee antaa opiskelijalle valmiuksia kansainvälisyyteen, jotta opiskelija tulee toimeen monikulttuurisessa ympäristössä niin suvaitsevuuudellaan kuin kielitaidollaankin. Opiskelijan tulee olla tietoinen kestävän kehityksen taloudellisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ulottuvuuksista sekä osata toimia niiden puolesta. Teknologian ja tietotekniikan osaaminen nousee nykypäivänä entistä merkittävämmäksi osa-alueeksi kaikilla työelämän saroilla. Näiden hallinta tietyissä puitteissa on välttämätöntä työelämään siirryttäessä. Opiskelijan oma-aloitteinen,

tunnollinen, rohkea, kekseliäs ja työtään arvostava asenne mahdollistaa yrittäjäksi ryhtymisen.

Ammattialalla tarvittavat ja yleisemmin käytössä olevat laadunhallinnan menetelmät kehittävät laadukasta ja asiakaslähtöistä toimintaa. Opiskelijan tulee osata ottaa huomioon asiakkaiden yksilölliset toiveet ja tarpeet, sekä hallita erilaisia asiakaspalvelutilanteita. Kuluttajaosaamisen tavoitteena on, että opiskelija osaa ottaa huomioon kuluttajalainsäädännön velvoitteet. Hänen tulee myös osata toimia työssä ja kansalaisena kuluttajien oikeuksien, velvollisuuksien ja vastuun mukaisesti. Myös työsuojelu ja terveydestä huolehtiminen ovat toimintaehtoja työelämässä. Opiskelijan tulee osata alansa työsuojelumääräykset ja – ohjeet, sekä noudattaa niitä. Hänen tulee arvostaa turvallista, terveellistä ja viihtyisää työympäristöä kehittäen sitä kokoajan. Työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat tulee tunnistaa ja ennaltaehkäistä. Ergonomisen työympäristön ja terveyden, työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen kuuluu ammatillisen peruskoulutuksen suorittaneen hallita. (Opetushallitus. 2001, 10–11.) Hyvällä työsuojelulla ja ergonomialla on iso merkitys työssä jaksamisessa sekä terveyden edistämisessä. Opiskelijoita tulisi opastaa terveellisiin elämäntapoihin ja itsestään huolehtimiseen.

Koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiudet elinikäiseen oppimiseen ja halua itsensä kehittämiseen. Opiskelija perehdytetään toimimaan työssään ja ongelmatilanteissa joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Opiskelijan tulee osata käyttää erilaisia vuorovaikutus- ja viestintätapoja, joita tarvitaan neuvottelutilanteissa, suullisessa ja kirjallisessa selonteossa/palautteessa sekä viestinnässä tietotekniikan avulla. Tiimityöskentely sekä toimiminen erilaisten ihmisten parissa ovat nykyään jokapäiväistä työpaikoilla, mikä tulisi huomioida opiskelijoiden ammatillisessa perehdytyksessä. (Opetushallitus. 2001, 11–12.)

”Perustutkinnon suorittanut opiskelija on oma-aloitteinen ja luova. Hän osaa toimia työyhteisön jäsenenä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Hän pystyy noudattamaan työaikojaan ja muita työyhteisön käyttäytymissääntöjä. Opiskelija ottaa vastuuta omista tehtävistään ja ymmärtää toimintansa merkityksen valmistamiensa tuotteiden ja palvelusten laadun kannalta.” (Opetushallitus. 2001, 12)

3 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖJEN TARKOITUS

Ammattiosaamisen näytöt ovat ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelman perusteisessa koulutuksessa osa opiskelija-arviointia. Ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelua, toteuttamista ja arviointia säätelee Laki ja Asetus ammatillisesta koulutuksesta muutoksineen (L630/1998, L 479/2003, L601/2005, A811/1998, A603/2005) sekä Opetushallituksen määräys (M32/001/2005) ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelman perusteista. (Opetushallitus. 2006, 6)

Ammattiosaamisen näyttöjen tarkoituksena on varmistaa koulutuksen laatua ja vahvistaa työelämäyhteyksiä, yhtenäistää opiskelija-arviointia ja antaa palautetta opiskelijan käytännön ammattitaidoista sekä helpottaa opiskelijoiden siirtymistä työelämään. Ammattiosaamisen näytöt ovat yksi tapa arvioida opiskelijoiden ammatillista osaamista. Ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista vastaavat koulutuksen järjestäjä ja työelämä yhdessä. Suunnittelu ja toteutus jäävät valitettavan usein ohjaavan opettajan työksi, vaikka ne on kirjattu tehtäväksi oppilaitoksen ja työelämän kanssa yhdessä. Opettajien järjestelytyöt tulevat lisääntymään melkoisesti ammattiosaamisen näyttöjen myötä. Työpaikkaohjaajan kiire omissa töissään saattaa estää näyttöjen suunnitteluun osallistumisen, vaikka opiskelijan kannalta olisi hyvä, jos kaikki kolme osapuolta (opiskelija, ohjaava opettaja sekä työpaikkaohjaaja) olisi mukana alusta lähtien.

Ammattiosaamisen näytön tarkoituksena on myös osoittaa käytännön töissä opetussuunnitelman keskeinen osaaminen opintokokonaisuuksista työelämälähtöisesti. Opiskelija antaa työssäoppimisjakson loppupuolella näytön ammatillisesta osaamisestaan. Tarkoituksena on, että opiskelija osoittaa ammatillista osaamistaan tekemällä käytännön töitä oikeassa työpaikassa. Valmis työ arvioidaan ohjaavan opettajan, työpaikkaohjaajan, ja opiskelijan kesken arviointikeskustelussa.

Mikä sitten voi olla näyttö? Ammattiosaamisen näyttöjen keskeinen osaaminen löytyy Oph:n ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteista käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto -oppaasta. Näyttöjä suunniteltaessa sieltä löytyvät määritelmät kustakin opintokokonaisuudesta ja vaadittavasta keskeisestä osaamisesta, jonka pohjalta näyttöä tulee suunnitella.

Näyttö jää tapauskohtaisesti sovittavaksi työssäoppimispaikalla.

Työssäoppimispaikka ja työnkuvan tulee olla kuitenkin sellainen, että näyttö voidaan antaa.

Opiskelija näytöissä

Ammattiosaamisen näytöt annetaan kaikista ammatillisista opintokokonaisuuksista. Näyttö annetaan yhdestä tai useammasta opintokokonaisuudesta kerrallaan tai osasta opintokokonaisuutta. Opiskelija osallistuu näyttöjen suunnitteluun yhdessä ohjaavan opettajan ja mahdollisesti myös työpaikkaohjaajan kanssa. Ammattiosaamisen näytöt sijoittuvat koko opiskelun ajalle, kuitenkin niin, että opiskelijalla on ollut mahdollisuus oppia keskeiset tiedot ja taidot. Ohjaavan opettajan tulee varmistaa opiskelijan ammatillinen osaaminen ennen näyttöön ryhtymistä.

Näytön aikana annettavasta ohjauksen ja opastuksen merkityksestä arvosanaan tulee sopia etukäteen. Ohjaava opettaja ja työpaikkaohjaaja voivat kuitenkin esittää kysymyksiä opiskelijalle näytön aikana ja opiskelijan tekemästä työstä voidaan keskustella.

Opiskelijan kannalta ammattiosaamisen näytöt ovat erityisen hyvä tilaisuus näyttää ammatillista osaamistaan. Varsinkin opiskelijoille, joille teoreettinen osaamisen näyttäminen tuottaa ongelmia on tekemällä näyttäminen hyvä keino vaikuttaa positiivisesti ammatilliseen arviointiinsa. Opiskelijalle tulee kuitenkin antaa työrauha, ettei hän turhalla jännittämisellä pilaa näyttösuoritustaan.

Erilainen oppija näytöissä

Opetettaessa ja ohjattaessa erilaista oppijaa on tärkeintä ilmapiiri ja asenne opiskelijaa kohtaan. Oppimisilmapiirin tulee olla turvallinen, myönteinen ja erehtymistä salliva. Näillä asioilla helpotetaan erilaisen oppijan oppimista. Ohjattaessa erilaista oppijaa on opettajan tärkein ominaisuus kuunnella ja havainnoida opiskelijaa.

Ennen näyttöön ryhtymistä on ohjaavan opettajan selvitettävä opiskelijan kanssa tarkasti mitä hän osaa. Tärkeätä on varmistaa, että opiskelija on varmasti ymmärtänyt mitä häneltä näytössä tullaan vaatimaan. Sama pätee erilaisten oppijoiden näytöissä kuin muissakin näytöissä, niillä on tarkoitus osoittaa osaamista. Näytöt toteutetaan pääasiassa työssäoppimispaikoilla ja ne sijoittuvat työssäoppimisjakson loppupuolelle,

jolloin ympäristö ja työmenetelmät ovat tulleet opiskelijalle tutuiksi ja jännitys lieventyy näyttötilanteessa.

Opiskelijalla on oikeus yksilöllisiin tukitoimiin myös näytöissä, niin kuin hojk:ssa on kirjoitettu. Erityisjärjestelyjä voi olla mm. tavoitteissa ja arvioinnissa. Jos opiskelija ei itse pysty arvioimaan mihin näyttöihin omat tiedot ja taidot riittävät niin hän saa siihen apua ohjaavalta opettajalta. Tarvittaessa opiskelija saa myös henkilökohtaista ohjausta näyttöihin. Ohjaava opettaja tiedottaa työpaikkaohjaajalle opiskelijan tuen tarpeesta ja erityisjärjestelyistä. Kerrottavista asioista sovitaan kuitenkin ensin opiskelija kanssa. Työpaikkaohjaajan tietoisuus oppimisen vaikeuksista ja muiden työntekijöiden asenteet erilaista oppijaa kohtaan voivat vaikuttaa näytön onnistumiseen. Ilmapiirin ja asenteiden tulisi olla positiivisia niin työssäoppimisen kuin näyttöjenkin aikana.

Näytön aikana annettava ohjaus suunnitellaan opiskelijakohtaisesti. Opiskelija voi saada myös vaihtoehtoisia tapoja suorittaa tehtävät. Jos opiskelija esimerkiksi jännittää tai pelkää näyttötilannetta, voidaan sopia, että tilanteessa ovat paikalla vain työpaikkaohjaaja ja ohjaava opettaja. Näytön keskeyttämisestä sovitaan tilanne- ja tapauskohtaisesti. Näytön keskeytyessä syystä tai toisesta, on tilanne purettava ohjaavan opettajan, työpaikkaohjaajan ja opiskelijan kanssa välittömästi. Jälkikeskustelussa tulisi pohtia: mikä johti tilanteeseen ja mitä olisi pitänyt tehdä toisin, ettei tähän tilanteeseen olisi jouduttu.

Ammattiosaamisen näytöt antavat mahdollisuuden oppimisen iloon opiskelijoille, joilla on oppimisvaikeuksia. Näytön jälkeen käydään palautekeskustelu opiskelijan, työpaikkaohjaajan ja ohjaavan opettajan kesken. Palautekeskustelussa opiskelija kertoo oman mielipiteensä näytöstään ja siinä onnistumisestaan sekä antaa itsearviointin. Ohjaava opettaja antaa opiskelijalle arvosanan.

Ohjaava opettaja näytöissä

Ammattiosaamisen näytöt ovat opettajalle konkreettinen tapa arvioida ja antaa palautetta opiskelijoille heidän ammatillisesta osaamisestaan. Samalla opettaja saa palautetta opiskelijoiden oppimisesta peilatakseen omien pedagogisien menetelmiensä toimivuutta. Näytöt antavat myös välitöntä palautetta koulutuksen järjestäjälle kuinka hyvin työelämän tarpeet ja opetussuunnitelmat sekä koulutus kohtaavat. Näytöt tullaan

suurelta osin suorittamaan työssäoppimispaikoilla aidoissa ammatillisissa ympäristöissä ja aidoilla ammattilaitteistoilla.

Aidossa tilanteessa suoritetuista näytöistä opettajat saavat samalla päivitettyä työelämätietouttaan. Oppilaitosten sekä opettajien kontaktit työelämän edustajiin tiivistyvät ja näin opettajat saavat uusia ideoita sekä ohjaukseen että arviointiin. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin varata opettajille riittävästi aikaa ja resursseja näyttöjen suunnittelulle, kontaktien luomiselle sekä työpaikkaohjaajien koulutukselle (mikäli se on tarpeen). Näytön onnistuminen on suurelta osin kiinni opettajien työpanoksesta, ennen näyttöä, sen aikana ja näytön jälkeen sekä ohjaamistaan työpaikkaohjaajista.

”Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että opiskelija saa riittävästi ohjausta ja tukea ammattiosaamisen näyttöjen suorittamiseen” (M 32/011/2005 luku 43) (Opetushallitus 2006, 36). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että opettajilla on vastuullinen velvollisuus opettaa sekä ohjata opiskelijoita ennen näyttöä niin, että he ovat kykeneviä sen suorittamaan. Ennen näyttöihin ryhtymistä tulee opettajan varmistua onko opiskelija valmis suoriutumaan näytöistä. Ammattiosaamisen näyttöillä on tarkoitus näyttää osaamista eikä osaamattomuutta.

Ohjauksessa käydään opiskelijan kanssa läpi seuraavanlaisia asioita: millaista osaamista näytöissä vaaditaan, ketä on mukana seuraamassa näyttötilannetta ja arvioimassa sitä. Opiskelijan kanssa käydään läpi keskeisimmät arvioinnin kohteet, työturvallisuus, miten näytön aikana annettu opetus vaikuttaa arviointiin. Opiskelijaa ohjataan itsearviointiin sekä selvitetään kuinka toimitaan sen jälkeen, jos näyttö syystä tai toisesta keskeytyy tai hylätään. Opiskelijalle selvitetään myös näytöistä annattavan arvosanan suhde opintokokonaisuuden arviointiin.

Työpaikkaohjaaja näytöissä

Työpaikkaohjaajan vastuulla on työpaikalla tapahtuva opiskelijan ohjaus. Hyvän työpaikkaohjaajan tulee olla kiinnostunut opiskelijan tekemisestä ja oppimisesta. Opiskelijalle tulee antaa haasteellisia, monipuolisia ja mielekkäitä työtehtäviä. Työpaikkaohjaajan tulee opastaa ja ohjata opiskelijaa työpaikalla mm. oikeisiin työskentelytapoihin, työsuojeluun ja työaikoihin. Työnantajan on myös sitouduttava opiskelijoiden koulutukseen työpaikoilla. Hyvällä yhteistyöllä koulutuksen järjestäjien

ja työnantajien kesken saadaan hyvä lopputulos ja työnantajat saavat hyvin koulutettua työvoimaa

4 TAUSTATIETOA TYÖPAIKKAOHJEISTUKSEN LAATIMISEEN

Kyselykartoitus ja sen tarkoitus

Kysely laaditaan maalausalan opiskelijoille (LIITE 1) sekä alan työnantajille, ammattilaisille (LIITE 2). Kyselyn avulla selvittää mikä on nykyinen tietämys näytöistä ja miten näyttöjä tulisi kehittää niin opiskelijan kuin työnantajankin näkökulmasta. Näiden tietojen pohjalta suunnitella näyttöjä maalausosalalle. Tarkoituksena on laatia lyhyt ohjeistus näytöistä työpaikkaohjaajaa varten, sillä asia on uusi ja varsinkin käsi- ja taideteollisuusalan yrityksissä, pienyrityksissä, perehdytyksen tulee olla ytimekäs yrittäjän ainaisen ajanpuutteen vuoksi.

Millaiselle tietopohjalle perehdytys tulee rakentaa?

Kartoituksessa selvisi, että alan osaaminen ilmenee taitona käyttää ja soveltaa erilaisia työmenetelmiä oma-aloitteisesti, luovasti ja rohkeasti. On hienoa, että sekä ammattilaisten että opiskelijoitten arvio ammattilaisuudesta on yhtenevä. Tämä tieto on myös viesti koulutuksen opetussuunnitelman sisältörakenteen onnistuneesta suunnittelusta ja toteutuksesta niin, että se palvelee työelämän tarpeita.

Ammattiosaamisen näyttöjen kuvaukset on helppo laatia tämän tiedon pohjalta.

Kyselystä ilmeni myös se, että vastaajat ymmärtävät työssäoppimisen tarkoituksen ja tavoitteet, joten tähän ei enää perehdytyksessä tarvitse puuttua. Ammattilaiset eivät peränneet työssäoppijoilta valmista ammattiosaamista, vaan avointa ja rohkeaa asennetta uuden oppimiseen, oma-aloitteisuutta ja hyviä sosiaalisia taitoja. Sen sijaan nuorten ammattiosaamisen näytöistä ei ollut paljoakaan tietoa ammattilaisilla eikä opiskelijoilla. Kyselyn tulos näyttöjen osalta varmisti jo ennako-olettamukset tiedon puutteesta.

Perehdytystyö tulee hoitaa hyvin perusteellisesti ennen näyttöjen aloittamista. Suurena haasteena ohjaavalle opettajalle tulee olemaan työpaikkaohjaajaperehdytys, sillä 11/12 ammattilaisesta ei halunnut koulutukseen näyttöjen ohjauksesta ja arvioinnista. Yksi ammattilaisista harkitsisi asiaa, jos yrittäjän aika vain siihen riittäisi. Tähän tietoon pohjautuen perehdytyksen tulee olla hyvin selkeää ja ytimekästä, jotta se voitaisiin omaksua lyhyessä ajassa. On siis hyvä, että työssäoppimisen ohjaavan opettajan suullisen perehdytyksen ohella voidaan jättää lyhyt kirjallinen ohjeistus työpaikoille.

Kirjallinen ohjeistus (LIITE 3) on helppo tapa kerrata asioita silloin kun siihen on ammattilaisella, yrittäjällä hetki aikaa työn lomassa. Jo olemassa olevaa ohjaus- ja tukimateriaalia on myös tarkoitus hyödyntää ohjeistusta laadittaessa. Kyselyn tulokset vahvistavat myös sen, että opiskelijoitten perehdytys ei voi myöskään jäädä pelkästään opetussuunnitelman itseopiskelun varaan, vaan koulutuksen järjestäjän tulee järjestää perehdyttävää opetusta opiskelijoilleen ammattiosaamisen näytöistä.

5 PEREHDYTYS

Ammatinopettajilla on koulutuksen järjestäjän sekä Oph:n järjestämien perehdytyskoulutuksista saatua perustietoa tulevista ammattiosaamisen näytöistä. Opettajiakaan ei pidä unohtaa uutta koulutuksellista osa-aluetta aloitettaessa, sillä opettajien rooli näyttöjen onnistumisessa on oleellinen. Opettajat suunnittelevat näyttöjen sisältöjä, ohjausta ja arviointia, heidän vastuullaan on myös käytännön perehdytys työssäoppimispaikoilla. Opettajan vastuulla on myös huolehtia siitä, että opiskelijalla on tarpeellinen tieto ammattiosaamisen näytöistä, jotta opiskelija pystyy suunnittelemaan omaa näyttösuoritustaan sekä käytännössä toteuttamaan sen. Viimeistään nyt opettajien tulee sisäistää oman alansa opetussuunnitelma, keskeinen sisältö ja sen tavoitteet, pystyäkseen perehdyttämään opiskelijat sekä työssäoppimispaikat tulevaan opetukselliseen muutokseen.

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus huolehtia opiskelijan riittävästä ohjauksesta ja tuesta ammattiosaamisen näyttöjen suorittamiseksi. Hyvällä ammatillisella ohjauksella pystytään opiskelijalle takaamaan onnistumisen ja ammattialallaan kehittymisen mahdollisuudet. Opiskelijan tulisi saada tukea näyttöjensä suunnittelussa sekä niiden arvioinnissa. (Opetushallitus 2006, 36.) Tämä on vakava velvoite oppilaitoksille ja opettajille, jotka vastaavat näyttöjen sujumisesta. Näytöt vaativat perehtymistä ainakin kolmella sektorilla, opiskelijat, opettajat sekä työpaikat, onnistuakseen ja palvellakseen ammatillisten taitojen kehittäjänä. Resursseja valtion taholta ei ole kyetty osoittamaan, mutta velvoitteita asetetaan valtavasti. Vaikuttaa siltä, että Opetushallituksen tuntuma työkenttään ei ole ajan tasalla.

Opettajien perehdytys on osittain jo käynnistynyt. Oph ja koulutuksen järjestäjät ovat kouluttaneet ja tiedottaneet tulevista ammattiosaamisen näytöistä. Osa oppilaitoksista on valmistanut ammattialoille kansainvälisen näyttöaineiston, jota on kokeiltu pilotoimalla eri oppilaitoksissa useilla ryhmillä. TAIKUssa on pilotoitu Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen tekemää näyttöaineistoa tekstiilin ammattialalla sekä kuvallisen ilmaisun graafisen suunnittelun alalla KUIKKA -verkoston kansallista näyttöaineistoa vuoden 2005 aikana. Opettajat keskenään vertaisryhmissä eri oppilaitosten kesken ovat keskustelleet eri näkökohdista ja koulutuksen järjestäjät ovat tehneet linjauksensa opintosuunnitelmiin. On kuitenkin todella tärkeää vielä

jokaisessa oppilaitoksessa erikseen painottaa opettajan vastuullista osaa näyttöjen toteuttamisessa.

Opiskelijoille tiedon ja keskustelun merkitys korostuu perehdytyksessä. Kun heillä on tietoa, ei synny turhia kuvitelmia ja pelkoja. Opettajalla ja opiskelijalla on keskustelujen tueksi alan opetussuunnitelma, näyttöjen kuvaukset, tavoitteet, arviointikriteerit, HOPS sekä HOJKS, jos on tarvetta. Tärkeää on myös, että työssäoppimista ohjaa opiskelijalle tuttu opettaja, jolloin ilmapiiri on luottamuksellinen.

Työpaikoilla perehdytystä käynnistettiin vuoden 2005 aikana kun työssäoppimisen ohjaaville opettajille annettiin tietoa ja koulutusta tulevista ammattiosaamisen näytöistä. Opettajat ohjauksenäynnillä ovat jo alustavasti tiedottaneet ja käyneet keskusteluita tulevista nuorten näytöistä. Osa työssäoppimispaikkojen ohjaajista on suorittanut koulutuksen järjestäjän kustantaman valtakunnallisesti virallisen kahden opintoviikon laajuisen koulutuksen, mutta on olemassa työpaikkoja, joissa perehdytys työssäoppimisjakson tarkoitukseenkin on vielä hataralla pohjalla.

Koulutuksen järjestäjä ja oppilaitosten johto, opettajat ja opiskelijat sekä työnantajat ja työpaikkaohjaajat yhdessä vastaavat näyttöjen suunnittelusta, toteutuksesta ja onnistumisesta. Työssäoppisessa tarvittavat sopimukset tehdään aina kirjallisena ja samalla kirjallisella sopimuksella sovitaan myös näytöistä, jotka toteutetaan ja arvioidaan työpaikoilla. Koulutuksen järjestäjä vastaa työelämän edustajien koulutuksesta.

6 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖJEN ARVIOINTI

Näyttöjen arvioinnissa tulee painottaa tekemistä ja työssä toimimista. Pääsääntöisesti taito ja osaaminen arvioidaan suoraan vastaavasta työtoiminnasta. Työympäristö, missä näyttö suoritetaan, tulee olla mahdollisimman realistinen ja autenttinen, jolloin saadaan opiskelijalle mahdollisimman oikea kuva ja käsitys työelämästä. Näytön arvioinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia arviointimenetelmiä, mm. havainnointi, haastattelu, kysely, itse- ja ryhmäarviointi. Näytöt järjestetään tutkinnon osittain niin, että niissä pystytään arvioimaan ammatinhallinnan kannalta keskeisten tavoitteiden saavuttaminen. (Opetushallitus. 2006, 41–45.)

Arvioinnin kohteilla ilmaistaan ne osaamisen alueet, joihin erityisesti kiinnitetään huomiota. Ydintaidot, työn perustana olevan tiedon hallinta, työmenetelmät, työvälineiden ja materiaalien hallinta sekä koko työprosessin hallinta ovat tärkeitä arvioinnin kohteita, joihin huomio tulee kiinnittää. Arviointikriteerit kuvaavat ja täsmentävät eritasoisia suorituksia. (Opetushallitus. 2006, 41–45.)

Opiskelijan arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelua. Arvioinnin tehtävänä on ohjata opiskelijaa, kehittää opiskelijan itsearviointia sekä ammatti-identiteettiä. Tämän lisäksi arviointi antaa tietoa opiskelijoiden osaamisesta opettajille, työnantajille ja jatko-opintoihin pyrkimistä varten opiskelijoille itselleen. Arviointimenetelmät valitaan siten, että ne mittaavat asetettujen tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan oppimista.

Näyttöjä arvioitaessa on läsnä mahdollisuuksien mukaan ohjaava opettaja, työpaikkaohjaaja ja opiskelija. Arviointikeskustelu käydään välittömästi näytön jälkeen. Opiskelijan kannalta olisi hyvä, että kaikki kolme osapuolta osallistuisivat arviointikeskusteluun. Ellei se ole mahdollista voidaan arviointikeskustelu toteuttaa esimerkiksi videoneuvotteluna tai puhelimitse. Arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit johdetaan opetussuunnitelman ja näyttöjen perusteissa esitetyistä tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä. Arviointi kohdistuu työprosessien, työtehtävien (työmenetelmien, välineiden ja materiaalien), työn perustana olevan tiedon ja työturvallisuuden hallintaan sekä yhteisiin painotuksiin ja kaikille aloille yhteiseen ydinosaamiseen. Ammattiosaamisen näytöt arvioidaan edellä mainituin arviointikohdittain sekä opintokokonaisuuksittain.

Ammattiosaamisen näytöt on suoritettava hyväksytysti, jotta opintokokonaisuudesta voidaan antaa arvosana päättötodistukseen. Näytön yhteydessä selvitetään myös opiskelijan työn tekemisen pohjana oleva tieto silloinkin, kun osaaminen ei ole pääteltävissä suoraan tekemisestä. Ennen näyttöä, näyttöä suunniteltaessa, näytön arviointiin osallistuvat sopivat yhdessä mikä näytössä tehtävä työ on, ja mitkä ovat arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit. Tällöin arvioijat tietävät etukäteen mitä arvioidaan ja työskentelyä seurattaessa kiinnitetään huomiota oikeisiin asioihin. Arvioijat voivat tehdä työn päätyttyä vielä täydentäviä kysymyksiä, jotka ovat arvioinnin osa.

Yksi keskeisimpiä arviointimenetelmiä on opiskelijan itsearviointi, jossa opiskelija vertaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Jos opiskelija on opiskellut mukautettujen tavoitteiden mukaisesti, myös ammattiosaamisen näyttö toteutetaan mukautetusti ja arvioinnissa käytetään mukautettuja kriteereitä. (Opetushallitus. 2006, 45.)

Näytöt dokumentoidaan yhdenmukaisesti opintokokonaisuuksittain ja arviointikohdittain siten, että jälkikäteen voidaan todeta arvioinnin perusteet. Opiskelijalle on varattava mahdollisuus tutustua arviointiaineistoon. Aineisto tulee säilyttää vähintään kuuden kuukauden ajan arvosanan antamisesta. Arviointikeskustelun dokumentoinnista vastaa ohjaava opettaja. Dokumentoinnissa tulee kirjata seuraavia asioita:

- kuka antoi ammattiosaamisen näytön
- näyttöpaikka, (missä ammattiosaamisen näyttö on annettu)
- näytettävä opintokokonaisuus tai osa
- kuvaus sisällöstä mitä on näytetty
- arvioijien yhteiset arvosanat arviointikohteittain
- ammattiosaamisen näytön arvosanan perustelut
- näytön täydentämisestä tai uusimisesta, mikäli se on tarpeen
- missä opiskelijalla on kehitettävää ja mikä meni hyvin
- arviointiin osallistuneiden allekirjoitukset

Ammattiosaamisen näytön tai muuhun arviointiin tyytymätön opiskelija voi pyytää **arvioinnin oikaisua** suullisesti tai kirjallisesti rehtorilta tai arvioinnin suorittaneelta henkilöltä 14 vuorokauden kuluessa siitä ajankohdasta, kun hänellä on ollut mahdollisuus saada arvioinnin tulokset tietoonsa. Annettuun päätökseen tyytymätön opiskelija voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua toimitelmältä 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun hän on saanut päätöksestä tiedon. Toimielin voi, jos päätös on ilmeisesti virheellinen, velvoittaa toimittamaan uuden arvioinnin.

Ammattiosaamisen toimielin

Ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelua ja toteuttamista varten Seinäjoen koulutuskeskuksessa on ammattiosaamisen toimielin, jossa ovat edustettuina koulutuksen järjestäjä (2hlöä), oppilaitosten rehtorit (3hlöä), työ- ja elinkeinoelämä (3hlöä), opettajat (3hlöä) ja opiskelijat (3hlöä). Toimielimen toimikausi on 3 vuotta, lukuun ottamatta opiskelijajäseniä, joiden toimikausi on 2 vuotta.

Ammattiosaamisen toimielin hyväksyy opetussuunnitelman osana olevat suunnitelmat ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista, valvoo näyttötoimintaa, päättää ammattiosaamisen näyttöjen arvioijista ja käsittelee opiskelijan arviointia koskevat oikaisuvaatimukset.

7 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖJEN SIJOITTUMINEN MAALAUSSALAN OPETUSSUUNNITELMAAN

Meillä Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKUssa Ilmajoella on käytössä 6- jakso järjestelmä. Tässä jaksotuksessa lukuvuosi on jaettuna kuuteen noin kuuden viikon mittaiseen opintojaksoon ja opintojakso koostuu kuudesta opintoviikosta, joissa kussakin 27 tuntia on lähiopetusta ja loput on opiskelijoiden itseopiskelua (opiskelijan opintoviikko on 40 työtuntia).

Ammattiosaamisen näyttöjä annetaan neljä kertaa. Ensimmäinen näyttö annetaan oppilaitoksessa. Ajankohta on ensimmäisen vuoden keväällä jaksolla viisi. Näytöistä kaksi seuraavaa annetaan työssäoppimisjaksojen yhteydessä todellisessa työelämässä. Ajankohdat ovat toisen vuoden keväällä jaksoilla viisi ja kuusi sekä kolmannen vuoden syksyllä jaksoilla yksi ja kaksi. Neljäs ja viimeinen näyttö on opinnäytetyön yhteydessä kolmannen vuoden keväällä kuudennessa jaksossa. Neljännen näytön ajankohtaa joudutaan melko varmasti aikaistamaan, vaikkakin se on opetussuunnitelmiin tähän kohtaan kirjattu. Syynä siirtoon on, että opiskelijan saadessa hylkäävän päätöksen ammattiosaamisen näytöstä, ei hän voi saada päättötodistusta enää samana keväänä. Kaikki näytöt tulee olla hyväksytysti suoritettu ennen kuin voidaan antaa päättötodistus. Kun neljäs näyttö on näin myöhään keväällä, lähellä koulujen päättymistä, opiskelija ei enää ehdi uusimaan ammattiosaamisen näyttöä.

Ammattiosaamisen näytöt sijoittuvat työssäoppimisjaksojen loppupuolelle, jotta opittua ja vaadittavaa osaamista on ehditty riittävästi harjoitella työssäoppimisen yhteydessä. Ammattiosaamisen näyttöjen ajankohdat voivat kuitenkin vielä hieman muuttua, koska vasta käytäntö osoittaa suunnitelmien toimivuuden.

Opintokokonaisuudet on selitetty tarkemmin Seinäjoen koulutuskeskuksen, Taidon ja kulttuurin oppilaitoksen TAIKUn maalausalan opetussuunnitelmissa. Selvitän vain pääpiirteittäin opintokokonaisuuksia, että lukijalle muodostuisi peruskäsitys mitä maalausalan näytöissä vaaditaan opiskelijalta osattavaksi.

Näytöt ovat merkittyinä opetussuunnitelmaan lyhenteillä N1O (näyttö 1 oppilaitos), N2T (näyttö 2 työelämä), N3T (näyttö 3 työelämä) ja N4T (näyttö 4 työelämä). Numero kirjainten välissä kertoo mikä ja monesko näyttö on kyseessä.

Esimerkit, jotka olen kirjoittanut ovat vain esimerkkejä siitä millaisia ammattiosaamisen näytöt voivat olla. Näyttöjä suunniteltaessa tulee jokainen näyttö katsoa aina tapauskohtaisesti, koska ei ole kahta samanlaista työtä.

Arviointikriteerit ovat suoraan peräisin Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKUn opetussuunnitelmasta. Niitä en ole muokannut enkä muuttanut, koska ne ovat käytössä olevia arviointikriteereitä, eikä niitä sovi mennä muuttamaan.

7.1 Näyttö 1, n1o

Ensimmäinen näyttö annetaan oppilaitoksessa. Tässä näytössä ovat yhteiset ammatilliset opinnot, esteettinenosaaminen, visuaalinenosaaminen ja kulttuuriosaaminen. Tämä on 10 opintoviikon kokonaisuus, johon kuuluu:

- värien vuorovaikutus,
- valokuvaus,
- portfolion esitystekniikat,
- piirustus ja maalaus,
- plastinen sommittelu,
- suomalaisen kulttuurin juuret,
- taidehistoria,
- käsi- ja taideteollisuuden historia.

Opintokokonaisuuden keskeinen osaamistavoite on:

Visuaalisten esitystapojen esteettinen soveltaminen ilmaisun ja kommunikoinnin välineenä. Käsi- ja taideteollisuuden historia ja kulttuuriperintö (Ammatillisen peruskoulutuksen ja näyttötutkinnon perusteet, OPH 2001, 49).

Tämän näytön suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat tutkinnon yhteisten opintojen opettajat sekä opiskelija, enkä siitä syystä ota kantaa kyseisen näyttöön, eikä ammattitaitoni riitä antamaan esimerkkiä kyseisen opintokokonaisuuden

ammattiosaamisen näytöstä.

7.2 Näyttö 2, n2t ja näyttö 3, n3t

Nämä ammattiosaamisen näytöt toteutetaan työelämässä työssäoppimisjaksoilla. Toisen ja kolmannen näytön opintokokonaisuuksina ovat kädentaidot ja valmistus, ohjaus ja palvelutoiminta tai työn suunnittelu ja toteutus, riippuen siitä millaisissa tehtävissä opiskelija suorittaa työssäoppimisensa. Maalausosalalla vaikuttaa myös vuodenaika työn saatavuuteen sekä työtehtäviin.

Kädentaidot ja valmistus on laajuudeltaan 10 opintoviikon kokonaisuus. Sisällöltään se on seuraavanlainen:

- työssäoppiminen,
- tekniikkaharjoitukset ja materiaalikokeilut,
- materiaali-, rakenneratkaisu- ja työmenetelmävalinnat,
- tuotteen tai tuotesarjan valmistus,
- tuoteidean, tuotteen, työmenetelmien kehittäminen,
- työvälineiden, koneiden, laitteiden huolto,
- teknisen toteutuksen laadukkuus ja nopeus.

Kädentaidot ja valmistuksen keskeinen osaamistavoite on,

tuoteidean ja tuotteen korkeatasoisten tuotteiden valmistus. (Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet, OPH 2001, 64).

Ohjaus ja palvelutoiminta on myös laajuudeltaan 10 opintoviikon suuruinen kokonaisuus. Sisältönä on:

- työssäoppiminen,
- asiakkaan ohjaus, neuvonta ja palvelu,
- mallikappaleiden valmistus asiakaskäyttöön,
- kirjallisten ohjeiden laadinta valmistuksesta ja huollosta,
- työsuojelusta, työympäristön siisteydestä ja viihtyvyydestä huolehtiminen,
- työvälineiden, koneiden ja laitteiden kunnosta huolehtiminen.

Ohjaus- ja palvelutoiminnan keskeinen osaamistavoite on:

Alan ohjaus- ja palvelutehtävissä toimiminen (Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet, OPH 2001, 65).

Kolmantena opintokokonaisuutena on työn suunnittelu ja toteutus 10 opintoviikkoa.

Sisältö on seuraavanlainen:

- aito maalaustyökohde, jossa opiskelija tekee perustaitoja harjaannuttavia maalausalan töitä,
- uuden tiedon tai tekniikan soveltaminen,
- materiaalit ja työn kustannustietous,
- kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät.

Työn suunnittelun ja toteutuksen keskeinen osaamistavoite on:

Yhteistyö suunnittelijoiden kanssa, työprosessin kustannustietoinen suunnittelu ja toteutus, kestävä kehitys ja korkea laatu (Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet, OPH 2001, 62).

Näyttöjen kaksi ja kolme suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat ammatillisten aineiden opettaja (ohjaava opettaja), työpaikkaohjaaja (mahdollisuuksien mukaan) ja opiskelija.

Esimerkkejä näytöistä 2, n2t ja 3, n3t

Esimerkiksi **kädentaidot ja valmistuksessa** opiskelija pintakäsittelee useamman kappaleen sarjan tuotteita, joihin hän valitsee kokeilemistaan eri pintakäsittelyvaihtoehdoista parhaiten soveltuvan ja asiakkaan toiveiden mukaisen vaihtoehdon. Näissä kokeiluissa opiskelija kokeilee eri tekniikkavaihtoehtoja sekä materiaaliratkaisuja ja kirjaa kuinka mitkäkin ratkaisut toimivat. Näiden kokeilujen perusteella, joilla hän on päässyt korkeatasoiseen lopputulokseen, opiskelija perustellusti valitsee työskentelymenetelmän sekä materiaalit ja ehdotta niitä asiakkaalle.

Esimerkkinä **ohjaus ja palvelutoiminnasta** opiskelija on työssäoppimassa maalaus- ja sisustusalan tuotteita myyvässä liikkeessä, jossa hänen tehtävänä on toimia asiakaspalvelussa antamassa työohjeita ja neuvoja sekä esittelemässä ja myymässä maalaus- ja sisustusalan tuotteita asiakkaille.

Työn suunnittelun ja toteutuksen ammattiosaamisen näyttönä voi olla esimerkiksi asiakkaan toiveiden mukaan toteutettu erikoismaalaus/illuusiomaalaus. Kohteena voi olla omakotitalo, ravintola tai joku muu vastaava. Opiskelija tutustuu maalattavaan kohteeseen ja keskustelee asiakkaan kanssa mitä tämä haluaa maalattavan (kohteen), värit, kuva-aiheen, aikataulun ja materiaalit. Opiskelija esittelee piirtämiään mallivaihtoehtoja asiakkaalle, joista asiakas valitsee mieleisensä. Opiskelija laatii myös kustannusarvion työstään materiaaleineen ja työineen sekä laatii aikataulun työhönsä.

7.3 Näyttö 4, n4t

Neljäs ja viimeinen ammattiosaamisen näyttö annetaan opinnäytetyön yhteydessä. Opiskelijalla tulee tässä vaiheessa opiskeluaan olla hallussaan laajat tiedot ja taidot maalausalaista, ja sen tähden tässä viimeisessä näytössä on laajimmat sekä keskeisimmät opintokokonaisuudet maalausala ajatellen. Neljäs näyttö koostuu seuraavista opintokokonaisuuksista: tekninen toteutus ja kädentaidot, dokumentointi, ammattialan kulttuurin soveltaminen, asiakaslähtöinen toteutus ja perinteiset työtavat.

Tekninen toteutus ja kädentaidot on laajuudeltaan 20 opintoviikkoa. Sisältö on seuraavanlainen:

- maalaus- ja restaurointialan materiaalioppi,
- maalausalustamateriaalit,
- rakennusmaalaustyöt sisällä,
- rakennusmaalaustyöt ulkona,
- rakennuskoristemaalaustekniikat,
- tapetointi,
- mukailumaalauksen perusteet,
- restaurointi- ja erikoismaalaus/opinnäytetyö,
- tuotemaalaus.

Teknisen toteutuksen ja kädentaitojen keskeinen osaamistavoite on:

Materiaalien tarkoituksenmukainen käyttö, käsityömenetelmien ja työtekniikoiden, koneiden ja laitteiden hallinta sekä tehokas, taloudellinen ja turvallinen työskentely (Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja

näyttötutkinnon perusteet, OPH 2001,61).

Dokumentointi on laajuudeltaan 5 opintoviikkoa. Sisältönä on:

- tekninen esinepiirtäminen,
- rakennuspiirustus,
- rakennus- ja esinedokumentointi.
- urakkalaskenta

Dokumentoinnin keskeinen osaamistavoite on:

Ohjeiden ja määräysten mukainen toiminta, piirustusten lukutaito ja laatiminen, ammattialan laskenta ja työn dokumentointi (Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet, OPH 2001, 60).

Ammattialan kulttuurin soveltaminen on laajuudeltaan 5 opintoviikkoa ja sisältönä on:

- rakennetun ympäristön historia,
- perinnemaalit ja materiaalit.

Ammattialan kulttuurin soveltamisen keskeinen osaamistavoite on:

Kulttuuriympäristöjen arvojen, perinteisten työtapojen, materiaalien ja menetelmien käyttö työskentelyssä ja kestävän kehityksen mukainen toiminta (Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet, OPH 2001, 59).

Asiakaslähtöinen toteutus on laajuudeltaan 10 opintoviikkoa ja sisältönä on:

- kalusteiden ja rakennusosien restaurointi,
- rakennus- ja erikoismaalausprojekti.

Asiakaslähtöisen toteutuksen keskeinen osaamistavoite on:

Asiakaslähtöinen toiminta, neuvottelu- ja palvelutaito, hinnoittelu, aikatauluttaminen sekä sopimusten ja tarvittavien muiden asiakirjojen laatiminen (Ammatillisen peruskoulutuksen ja näyttötutkintojen perusteet, OPH 2001, 63).

Perinteiset työtavat on laajuudeltaan 10 opintoviikkoa ja sisältö on:

- kipsityöt ja muotinvalmistus,
- antiikkihuonekalut ja kunnostus, ruotsalainen perintö,

- pohjoismainen huonekalu,
- TAIKUtuotteiden valmistus puusta,
- puusepän peruskoneisiin perehdyttäminen,
- mukailumaalaus,
- talonpoikaiskukkamaalaus,
- peilin valmistus ja hopeointi,
- kultaustyöt,
- koristemaalaus,
- lasille maalaus ja etsaus,
- ooteraus perinteisin menetelmin,
- perinteiset pihat ja puutarhat,
- perinteiset pihat ja puutarhat, suunnittelu,
- rakennusosien kunnostus,
- perinteiset seinänpäällystetyöt.

Perinteisten työtapojen keskeinen osaamistavoite on:

Perinteinen työtaito sekä entistämis- ja restaurointityö (Ammatillisen peruskoulutuksen ja näyttötutkintojen perusteet, OPH 2001, 67).

Esimerkkejä näytöstä 4 N4T

Teknisen toteutuksen ja kädentaitojen ammattiosaamisen näyttöesimerkkinä on rakennusmaalausprojekti uudis- tai korjausrakennuskohteessa, jossa opiskelija tekee maalausalan töitä (vaadittavat pohjatyöt kittauksineen ja tasoituksineen, maalaukset, tapetoinnit ja muut vaadittavat työt) maalaustyöselostuksen mukaan. Hänen tulee huolehtia myös työturvallisuudesta ja noudattaa rakennuksilla vaadittavia varotoimia.

Dokumentoinnin esimerkissä opiskelija dokumentoi vanhassa huonekalussa käytetyt pintakäsittelyt ja materiaalit. Opiskelija piirtää huonekalun mittoineen sekä väreineen ja valokuvaa sen. Tämän jälkeen hän tekee tarvittavat fragmentit, joista käy ilmi maalatut pintakerrokset väreineen ja maalityypeineen. Opiskelija laatii raportin tekemistään havainnoista sekä kokeista millä hän on selvittänyt käytetyt materiaalit.

Ammattialan kulttuurin soveltamisen ammattiosaamisen näyttö esimerkkinä on, että opiskelijalle annetaan tietyn aikakauden rakennuksen kuvia ja hänen tulee

selvittää minkä tyyllisuunnan rakennus on kyseessä sekä sen aikakaudelle tyypillisimmät maalit ja rakennusmateriaalit. Opiskelijan tulee myös itse osata valmistaa kyseisen tyylikauden maaleja.

Asiakaslähtöisessä toteutuksessa opiskelijalla on esimerkiksi restauroitavana piironki, huonekaluryhmä tai jokin muu vastaava. Opiskelijalla on suora kontakti asiakkaaseen, jonka kanssa keskustelujen pohjalta hän laatii työsuunnitelman huonekalujen restauroimisesta. Tässä työsuunnitelmasta tulee käydä ilmi mitä tehdään, tarkka aikataulu, käytettävät materiaalit ja kustannusarvio.

Perinteisissä työtavoissa opiskelija tekee esimerkiksi vaativan kipsityön, johon hän tekee itse muotin ja pintakäsittelee sen käyttäen erikoistekniikoita: ootraten, marmoroiden tai kullaten. Opiskelijan tulee käyttää työssään vähintään kahta eri tekniikkaa. Opiskelijan tulee suunnitella pintakäsittelynsä niin, että ne sopivat hyvin keskenään ja työ on esteettisesti kaunis.

8 ARVIOINNIN KRITEERIT OPINTOKOKONAISUUKSITTAIN

Kansallisessa näyttöaineistossa näyttöjen arviointikriteerit ovat määritelty kolmiportaiseksi T1, H3 sekä K5. Näyttöjä voidaan arvioida myös viisiportaisesti, esimerkiksi jos ammattiosaamisen näyttö täyttää hyvin T1 tason, mutta ei kuitenkaan aivan yllä H3n tasolle, voidaan arvioinnissa käyttää T2sta.

(Jukka Jänisoja, 2005,10)

Kädentaidot ja valmistuksen arviointikriteerit

Tyydyttävä T1 opiskelija

- osaa valmistaa tuotteita
- osaa ohjattuna kehittää tuotettaan sekä valita tuotteisiin sopivat materiaalit, rakennetekniset ja työmenetelmät
- osaa tunnistaa työn jäljen laatueroja
- osaa käyttää tavallisimpia koneita ja laitteita työskentelynsä apuna

Tyydyttävä T2 opiskelija

- osaa käyttää ja huoltaa tavallisimpia työvälineitä, koneita ja laitteita
- osaa ohjattuna käyttää tietotekniikkaa ja muita tarvittavia laitteita apuna
- osaa erottaa yksittäistuotteen ja piensarjatyön valmistustavat

Hyvä H3 opiskelija

- osaa käyttää ammattitaitoaan niin, että työskentely on joutuisaa sekä työn jälki on hyvää
- osaa valmistaa toimivia tuotteita
- osaa kehittää tuoteideaansa ja tuotettaan sekä valita tuotteisiin sopivat materiaalit, rakennetekniset ja työmenetelmät
- osaa käyttää ja huoltaa työvälineitä, koneita ja laitteita
- osaa käyttää tietotekniikkaa ja muita tarvittavia laitteita työskentelynsä apuna
- osaa arvioida työskentelyään ja työn laatua

Hyvä H4 opiskelija

- osaa käyttää, soveltaa ja kehittää ammattitaitoaan niin, että työskentely on joutuisaa, sujuvaa ja itsenäistä sekä työn jälki on viimeisteltyä
- osaa valmistaa toimivia, laadukkaita ja esteettisiä tuotteita
- osaa arvioida työskentelyään ja työn laatua prosessin eri vaiheissa

Kiitettävä K5 opiskelija

- käyttää, soveltaa ja kehittää ammattitaitoaan niin, että työskentely on joutuisaa, sujuvaa ja itsenäistä sekä työn jälki on viimeisteltyä ja virheetöntä
- osaa kehittää tuoteideaansa ja tuotettaan sekä perustellusti valita tuotteisiin sopivat materiaalit, rakennetekniset ja työmenetelmät
- osaa kehittää valmistusprosessin eri työvaiheita ja arvioida kriittisesti työskentelyään ja työn laatua prosessin eri vaiheissa

(Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, 2006-2007)

Ohjaus ja palvelutoiminnan arviointikriteerit

Tyydyttävä T1 opiskelija

- osaa toimia työryhmän jäsenenä
- osaa annettujen ohjeiden mukaan antaa tietoja tuotteen valmistuksesta ja toimivuudesta
- osaa ohjeiden mukaan antaa kirjallisia työ-, käyttö-, materiaali-, rakenne- ja huolto-ohjeita sekä tuoteselostuksia asiakkaan käyttöön
- osaa ohjattuna antaa ammattialan tietoa asiakkaalle
- tuntee koneiden, välineiden ja laitteiden kunnossapidon

Tyydyttävä T2 opiskelija

- osaa toimia työryhmän jäsenenä ja palvella asiakasta
- osaa arvioida asiakkaan työn tulosta
- osaa antaa ammattialan tietoa asiakkaalle
- tuntee koneiden, välineiden ja laitteiden kunnossapidon sekä huolehtii työympäristönsä siisteydestä

Hyvä H3 opiskelija

- osaa toimia alansa ohjaus- ja neuvontatilanteissa
- osaa arvioida asiakkaan työskentelyä ja työn tulosta
- osaa antaa tietoa tuotteen valmistuksesta ja toimivuudesta
- osaa antaa kirjallisia sekä visuaalisia työ-, käyttö-, materiaali-, rakenne- ja huolto-ohjeita sekä tuoteselostuksia asiakkaan käyttöön
- osaa neuvoa ammattialan tietoa asiakkaalle
- osaa huolehtia koneiden, välineiden ja laitteiden kunnosta sekä työympäristön siisteydestä
- tuntee asiakastyössään tuotevastuulain ja kuluttajan oikeudet

Hyvä H4 opiskelija

- osaa toimia joustavasti alansa ohjaus- ja neuvontatilanteissa
- osaa arvioida rakentavasti asiakkaan työskentelyä ja työn tulosta
- osaa laatia kirjallisia ja visuaalisia tietoa tuotteen valmistuksesta ja toimivuudesta
- osaa laatia kirjallisia ja visuaalisia työ-, käyttö-, materiaali-, rakenne- ja huolto-ohjeita sekä tuoteselostuksia asiakkaan käyttöön
- osaa neuvoa ammattialan tietoa asiakkaalle ja perustella valintansa
- osaa kehittää työyhteisön hyvinvointia huolehtimalla työsuojelusta, koneiden, välineiden ja laitteiden kunnosta sekä työympäristön siisteydestä ja viihtyvyydestä

Kiitettävä K5 opiskelija

- osaa toimia itsenäisesti ja joustavasti alansa ohjaus- ja neuvontatilanteissa
  - osaa kriittisesti laatia kirjallisia sekä visuaalisia tietoja tuotteen valmistuksesta ja toimivuudesta
  - osaa kriittisesti laatia kirjallisia sekä visuaalisia työ-, käyttö-, materiaali-, rakenne- ja huolto-ohjeita sekä tuoteselostuksia asiakkaan käyttöön
  - osaa neuvoa ja soveltaa ammattialan tietoa asiakkaalle ja perustella valintansa
- (Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, 2006-2007)

Työn suunnittelun ja toteutuksen arviointikriteerit

Tyydyttävä T1 opiskelija

- osaa ohjatusti työskennellä taloudellisesti ja huolellisesti huomioiden kestävä kehitys
- osaa ohjatusti työskennellä suunnitelmansa mukaan

Tyydyttävä T2 opiskelija

- osaa omatoimisesti työskennellä taloudellisesti ja huolellisesti huomioiden kestävä kehitys
- osaa omatoimisesti työskennellä suunnitelmansa mukaan
- osaa omatoimisesti hakea tietoa ja ohjausta tarvittaessa
- osaa omatoimisesti tietää hyvän laadun kriteerit omassa työssään ja toimia sen mukaisesti

Hyvä H3 opiskelija

- osaa omatoimisesti suunnitelmissaan ottaa huomioon asiakkaan toiveet huomioiden myös työn laatuun liittyvät ammatilliset tavoitteet
- osaa omatoimisesti laatia ja hallita kokonaisuutena tekemänsä työkokonaisuus, joka käsittää kaikki työn tarjouksesta lopulliseen toteutukseen liittyvät asiat

Hyvä H4 opiskelija

- osaa toimia yhteistyössä eri alojen asiantuntijoiden kanssa
- osaa toimia alan yleisten laatuvaatimusten mukaan ja lisäksi huomioida kulttuuriset arvot ja kestävä kehitys
- hallitsee kaikki keskeiset asioimiskirjoitukset
- osaa dokumentoida työtään ja arvioida siinä onnistumistaan

Kiitettävä K5 opiskelija

- osaa toimia kustannustietoisesti laatimiensa suunnitelmien mukaan
- osaa käyttää ja valita oikeat materiaalit ja työtekniikat ottaen huomioon kestävä kehitys ja kulttuurihistorialliset arvot
- osaa laskea materiaali- ja työkustannukset, laatia urakkatarjous ja hinnoitella työ
- osaa toteuttaa suunnitelmansa työ
- osaa arvioida työtään ja toimia omatoimisesti sekä toimia ryhmänsä johtajana (Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, 2006-2007)

Tekninen toteutuksen ja kädentaitojen arviointikriteerit

Tyydyttävä T1 opiskelija

- osaa ohjattuna käyttää maalausalan materiaaleja
- osaa ohjattuna käyttää yleisimpiä maalausalan koneita ja laitteita
- osaa ohjattuna työskennellä ohjeiden mukaan
- osaa ohjattuna arvioida tekemänsä työtä

Tyydyttävä T2 opiskelija

- osaa hakea tietoa ja ohjausta tarvittaessa
- hallitsee hyvän laadun kriteerit omassa työssään ja toimii sen mukaisesti
- osaa työskennellä suunnitelmansa mukaan
- hallitsee alallaan käytettävät materiaalit ja työtavat

Hyvä H3 opiskelija

- osaa käyttää maalausalan materiaaleja
- osaa valmistaa tavallisempia perinteisiä maaleja
- osaa noudattaa työturvallisuusmääräyksiä
- osaa työskennellä taloudellisesti, huolellisesti joko yksin tai ryhmänsä jäsenenä
- osaa soveltaa oppimiaan tietoja ja taitoja eri kohteiden vaatimusten mukaisesti
- osaa suunnitella ja piirtää eri tyylien tyypillisimpiä rakennuskoristeita

Hyvä H4 opiskelija

- osaa toimia ryhmänsä johtajana
- hallitsee eri rakennushistoriallisten tyylikausien merkityksen rakennuskoristeiden suunnittelussa ja käytössä
- osaa neuvoa ja opastaa asiakasta esimerkiksi materiaalivalinnoissa

Kiitettävä K5 opiskelija

- osaa käyttää maalauslalla tarvittavia ja käytettäviä maalimateriaaleja oikein
- osaa itsenäisesti kohteen mukaan valita oikeat materiaalit ja työtavat
- osaa toimia maalauslalla tehokkaasti, taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti
- hallitsee työturvallisuuden laadukkaan ja turvallisen työskentelyn perustana (Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, 2006-2007)

Dokumentoinnin arviointikriteerit*Tyydyttävä T1 opiskelija*

- osaa lukea rakennuspiirustuksia
- osaa käyttää dokumentointityössä tarvittavia työvälineitä
- osaa esitellä tekemänsä työn
- osaa laatia tavanomaisia teknisiä piirustuksia
- osaa laatia tavanomaisia työpiirustuksia ja toimia niiden mukaan

Tyydyttävä T2 opiskelija

- osaa lukea rakennuspiirustuksia ja käyttää niitä työnsä tukena
- osaa käyttää dokumentointimenetelmiä työssään
- osaa laatia tavanomaisia teknisiä piirustuksia ja työpiirustuksia

Hyvä H3 opiskelija

- osaa lukea rakennuspiirustuksia ja käyttää niitä työnsä tukena sekä arvioida työssä onnistumistaan
- osaa käyttää erilaisia dokumentointimenetelmiä työssään ja valita kohteen mukaan käyttökelpoisin menetelmä
- osaa laatia erilaisia teknisiä piirustuksia ja työpiirustuksia

Hyvä H4 opiskelija

- osaa lukea rakennuspiirustuksia ja käyttää niitä työnsä tukena sekä arvioida siinä onnistumistaan
- osaa perustella valitsemansa dokumentointimenetelmän sopivuus tiettyyn kokonaisuuteen
- osaa laatia erilaisia teknisiä piirustuksia ja työpiirustuksia ja arvioida omaa työskentelyä

Kiitettävä K5 opiskelija

- osaa omatoimisesti käyttää erilaisia dokumentointimenetelmiä työssään ja arvioida siinä onnistumistaan
- osaa omatoimisesti valokuvata ja videokuvata dokumentoitavaa työtä varten
- osaa omatoimisesti käyttää ammattialansa työselityksiä ja asiakirjoja sekä tuntee niiden pätevyysjärjestykset
- osaa omatoimisesti laatia työpiirustuksia, suunnitelmia ja työohjeita
- osaa omatoimisesti käyttää ammattialansa keskeisiä esitystekniikoita
- osaa omatoimisesti laatia kirjallisia ja suullisia esityksiä tekemästään työstä
- osaa omatoimisesti käyttää tietoverkkoja tiedon hankinnassa ja esitystekniikassa (Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, 2006-2007)

Ammattialan kulttuurin soveltamisen arviointikriteerit*Tyydyttävä T1 opiskelija*

- osaa ohjattuna tunnistaa keskeiset aikakaudet ja tyylit
- osaa ohjattuna käyttää ammattialansa keskeisiä perinteisiä työtapoja, menetelmiä ja materiaaleja
- osaa ohjattuna työskennellä rakennus- ja maisemasuojelun sekä ympäristöön vaikuttamisen mukaisesti

Tyydyttävä T2 opiskelija

- osaa tunnistaa keskeiset aikakaudet ja tyylit
- osaa käyttää ammattialansa keskeisiä perinteisiä työtapoja, menetelmiä ja materiaaleja
- osaa työskennellä rakennus- ja maisemasuojelun sekä ympäristöön vaikuttamisen mukaisesti

Hyvä H3 opiskelija

- osaa käyttää hankkimaansa tietoa työssään
- osaa käyttää monipuolisesti erilaisia perinteisiä työtapoja, menetelmiä ja materiaaleja

Hyvä H4 opiskelija

- osaa monipuolisesti käyttää hankkimaansa tietoa työskentelyssään
- osaa monipuolisesti käyttää erilaisia perinteisiä työtapoja, menetelmiä ja materiaaleja ja yhdistää ne oikeisiin tyyliin

Kiitettävä K5 opiskelija

- osaa hankkia ammattialansa historiaa koskevaa tietoa ja havainnoida sekä kansallista kulttuuriympäristöä että vieraita kulttuuriympäristöjä
- osaa käyttää työskentelyssään erilaisia perinteisiä materiaaleja, menetelmiä ja tekniikoita
- osaa tunnistaa oman ammattialansa kannalta keskeisten aikakausien ja tyylien

yhteys rakennusperintömme ja kulttuuriympäristömme kehityksen vaiheisiin
- osaa toimia alueellisesti ja paikallisesti arvokkaiden, säilytettävien
kulttuurimaisema-alueiden, pihojen ja puutarhojen rakenteiden, rakennusten ja
sisusten säilyttämiseksi

(Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, 2006-2007)

Asiakaslähtöisen toteutuksen arviointikriteerit

Tyydyttävä T1 opiskelija

- *osaa ohjatusti toimia asiakastilanteissa*
- *osaa sitoutua sovittuihin työhön liittyviin sopimuksiin, työaika, työselitykset, työn suorittaminen*
- *osaa toimia ryhmänsä jäsenenä*
- *osaa arvioida omaa työtään*
- *osaa tehdä annetut tehtävät ohjeiden mukaan*

Tyydyttävä T2 opiskelija

- *osaa toimia asiakastilanteissa itsenäisesti*
- *osaa sopia työn hinnoittelusta, aikataulusta ja toteutuksesta kirjallisesti*
- *osaa laskea materiaalikustannukset ja hinnoitella oman työnsä*
- *osaa hakea tietoa ja neuvoja arvioimansa tarpeen mukaan*
- *osaa toimia ryhmänsä jäsenenä arvioiden ryhmänsä ja omaa toimintaansa*

Hyvä H3 opiskelija

- *osaa neuvotella asiakkaan kanssa tehtävistä töistä*
- *osaa palvella asiakasta*
- *osaa neuvoa materiaalivalinnoissa ja työn toteutuksessa*
- *osaa tehdä työt sovitussa aikataulussa työn laadusta tinkimättä*
- *osaa hankkia tarkoituksenmukaisimmat materiaalimäärät ja työvälineet*

Hyvä H4 opiskelija

- *osaa neuvotella asiakkaan kanssa tehtävistä työkokonaisuuksista*
- *hallitsee tehtäväkokonaisuuksien hinnoittelun ja aikataulutuksen*
- *osaa laatia kirjallisen kokonaisurakkatarjouksen*
- *osaa ottaa huomioon muut työkohteen tekijät, toiset aliurakoitsijat tai muut samoissa tiloissa toimivat ihmiset*
- *osaa tehdä työnsä laatuvaatimusten mukaisesti*
- *osaa dokumentoida tekemänsä työn*
- *osaa arvioida omaa työtään*

Kiitettävä K5 opiskelija

- *osaa tehdä alan työkokonaisuuksista urakkatarjouksia*
- *osaa palvella ja ohjata asiakasta*
- *osaa ottaa vastuun työn hinnoittelusta, kustannusarviosta ja työn aikataulutuksesta*
- *osaa dokumentoida sovitut työt selkeästi käyttäen alalla olemassa olevia sopimusperiaatteita*
- *osaa toteuttaa työt alan yleisten laatuvaatimusten mukaisesti*
- *osaa ottaa huomioon muut projektiin osallistujat, suunnittelijat, rakennuttajat ja urakoitsijat*
- *osaa toimia joutuisasti ja järjestelmällisesti*
- *osaa toimia ryhmänsä ohjaajana parantaen ryhmän toimivuutta ja tiimityötaitoja*

(Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, 2006-2007)

Perinteisten työtapojen arviointikriteerit

Tyydyttävä T1 opiskelija

- osaa ohjattuna käyttää alansa keskeisiä perinteisiä työmenetelmiä, käsityövälineitä ja materiaaleja
- osaa ohjattuna soveltaa hankkimaansa tietoa perinteisten käsityötapojen alkuperäisestä käytöstä alansa töissä

Tyydyttävä T2 opiskelija

- osaa käyttää alansa keskeisiä perinteisiä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja
- osaa soveltaa hankkimaansa tietoa perinteisten työtapojen alkuperäisestä käytöstä alansa töistä
- osaa valmistaa ammattialansa tavallisimpia työvälineitä ja materiaaleja

Hyvä H3 opiskelija

- osaa valita perinteisiä materiaaleja kohteen mukaisesti ja verrata niitä myös uusiin työtapoihin ja materiaaleihin
- osaa toimia itsenäisesti ryhmänsä jäsenenä
- osaa vertailla ja jäsentää hankkimaansa tietoa ja muokata sitä käyttökelpoiseksi

Hyvä H4 opiskelija

- osaa arvioida itseään ja työtään monipuolisesti
- osaa arvioida tietojensa oikeellisuutta ja luotettavuutta
- osaa neuvoa ja konsultoida asiakasta perinnetietouden kautta
- osaa tehdä omatoimisesti muitakin kuin annettuja tehtäviä
- osaa löytää uusia ratkaisuja ja osata ratkaista ristiriitatilanteita
- osaa ottaa huomioon työkohteen erityistarpeita

Kiitettävä K5 opiskelija

- osaa tietoisesti valita työhönsä sopivimmat työmenetelmät
- osaa valita työvälineet ja materiaalit ja käyttää menetelmiä ja välineitä oikein
- osaa kehittää omaa työtään, työympäristöään ja työturvallisuutta
- osaa arvioida itseään monipuolisesti voidakseen toimia muuttuvissa olosuhteissa
- osaa asettaa asioita tärkeysjärjestykseen, tehdä suunnitelmia ja pohtia erilaisten vaihtoehtojen vaikutuksia
- osaa toimia asiantuntevasti perinteen jatkajana

(Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, 2006-2007)

9 POHDINTA

Syynä miksi valitsin kehittämishankkeeni aiheeksi ammattiosaamisen näytöt toisella asteella oli, että saisin tutustua tulevien näyttöjen suunnitteluun sekä toteutukseen. Toisena syynä oli, että perehdyttäisin itseäni perusteellisesti TAIKU:n opetussuunnitelmiin sekä tutustuisin käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnon opetussuunnitelmaan. Olen toiminut opettajana vasta vajaat pari vuotta eivätkä nämä kaksi opetustointia ajatellen tärkeää teosta ole olleet minulle riittävän tuttuja. Kehittämishankettani tehdessäni olen saanut huomattavasti selkeämmän kuvan eri opintokokonaisuuksista sekä opetussuunnitelmien sisällöstä.

Ammattiosaamisen näyttöesimerkkejä suunnitellessani ja kirjoittaessani huomasin, kuinka hyvin ja paljon eri opintokokonaisuudet täydentävät sekä liittyvät toisiinsa. Jonkin verran tulee toistoa näyttöesimerkeissä näyttöjen kesken, varsinkin asiakas-kontaktissa. Mutta mielestäni se ei haittaa, koska asiakkaan kanssa toimimista painotetaan enemmän vain yhdessä näytössä, ja onhan käsityöläisyys perinteisesti yrittäjyyttä, jossa asiakkaan kanssa toimiminen on jokapäiväistä. Meillä TAIKUssa kannustetaan opiskelijoita yrittäjyyteen.

Ammattiosaamisen näyttöesimerkkejä pohtiessani on mieleeni noussut joitakin ongelmakohtia. Mistä löydämme kaikille opiskelijoille sellaiset työssäoppimispaikat, joissa he pääsevät tekemään erikoismaalaukseen liittyvät opintokokonaisuudet ja niiden ammattiosaamisen näytöt. Varsinkin täältä Pohjanmaan alueelta vaadittavien erikoiskohteiden saannissa tulee olemaan hankaluuksia, vaarana on, että matkustus lisääntyy. Miten kustannukset ovat hallittavissa mikäli näyttöpaikat ovat ympäri Suomea. Opettajat ovat melkoisessa matkustuskierteessä jos koko ryhmä (meillä TAIKUssa ryhmäkoko 18 opiskelijaa) on kovin hajallaan. Mieleeni on noussut tunne, että joudutaanko sittenkin näyttötilanteita luomaan enemmän oppilaitokseen, vaikka ne ovat suunniteltu annettaviksi työelämässä. Yhtenä huomion arvoisena seikkana on myös, että antaako työn tilaaja (työssäoppimispaikalla työelämässä) lupaa käyttää sen kohdetta ammattiosaamisen näytön kohteena, koska mahdollisuutena on, että työ epäonnistuu. Epäonnistunutta työtä ei voi luovuttaa tilaajalle. Kuka korjaa ja milloin, ja kenenkä kustannuksella?

Ammattiosaamisen näyttöjen ja näyttöesimerkkien toimivuuden näemme vasta käytännön työssä, mutta nyt tässä vaiheessa on noussut esille viimeisen neljännen näytön ajankohta. Tämän näytön siirtäminen saattaa olla tarpeen, mutta siirtäminen ei onnistu ongelmitta. Näyttötoimikunta on hyväksynyt ja vahvistanut opetussuunnitelmaan kirjatut ammattiosaamisen näytöt. Mikäli muutoksia halutaan tehdä, tulee ne hyväksyttää uudelleen toimikunnalla.

LÄHTEET

Opetushallitus. 2006. Ammattiosaamisen näytöt käyttöön. Dark Oy: Vantaa

Opetushallitus. 2001. Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet.

Seinäjoen koulutuskeskus Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKU, opetussuunnitelma 2006–2007. Ympäristön suunnittelun ja rakentamisen koulutusohjelma, maalausala (restaurointi- ja erikoismaalaus)

Jukka Jänisoja 2005. Näytöt käyttöön. Ammattiosaamista mittaavat näytöt restaurointi- ja erikoismaalauksen perusopinnoissa kulttuurialalla.

KYSELY AMMATTIOSAAMISEN NÄYTÖISTÄ OPISKELIJALLE

1. IKÄ: _____ SUKUPUOLI: NAINEN MIES

2. MILLÄ AMMATTIALALLA OPISKELET? _____

3. MONTAKO VUOTTA OLET OPISKELLUT ALALLA? _____

4. MITÄ AMMATTIOSAAMINEN MIELESTÄSI TARKOITTA?

---

5. MITEN TYÖSSÄOPPIMISJAKSO MIELESTÄSI PALVELEE AMMATISSA
OPPIMISTA? _____

---

6. MITÄ HALUAISIT KEHITTÄÄ TAI MUUTTA (esim. ohjaus, työpaikan valinta
ym.) TAIKU_n TYÖSSÄOPPIMISJAKSOSSA? _____

---

7. MIKÄ ON MIELESTÄSI HYVÄ TAPA OSOITTA AMMATILLISTA
OSAAMISTA? _____

---

8. MIKÄ ON MIELESTÄSI AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖ?

KIITOS!

KYSELY AMMATTIOSAAMISEN NÄYTÖISTÄ AMMATTILAISILLE

1. MILLÄ AMMATTIALALLA TYÖSKENTELET? _____

_____

2. KAUANKO OLET TOIMINUT KYSEISELLÄ ALALLA? _____

3. MITÄ ARVOSTAT ALASI AMMATTILAISISSA? _____

_____

_____

4. MITÄ TOIVOISIT TYÖSSÄOPPIJAN OSAAVAN? _____

_____

_____

5. MITÄ TOIVOISIT NYKYISELTÄ AMMATILLISELTA KOULUTUKSELTA?

_____

_____

6. MITÄ AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖ TUO MIELEESI? _____

_____

_____

7. OLISITKO HALUKAS SAAMAAN KOULUTUSTA NÄYTTÖJEN

ARVIOINTIIN? _____

8. TERVEISIÄ KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄLLE, SEINÄJOEN

KOULUTUSKUNTA-YHTYMÄLLE: _____

_____

_____

_____

KIITOS!

AMMATTIOSAAMISEN NÄYTÖT TYÖSSÄOPPIMISPAIKOILLA

Artesaanikoulutus

Taidon ja kulttuurin oppilaitos TAIKUssa käsi- ja taideteollisuusalan perustutkintonimike on artesaani. Hän on alansa ammattilainen, joka osaa tuotteen valmistusprosessin tuotteen suunnittelusta sen valmistukseen ja markkinointiin asti. Artesaaniopintojen laajuus on 120 opintoviikkoa, joista työssäoppimisena suoritetaan vähintään 20 opintoviikkoa.

Työssäoppimisen mahdollisuudet

Työnantaja saa osaavaa ja työpaikkaan soveltuvaa työvoimaa, samalla hän voi vaikuttaa opiskelijan ammatilliseen kehittymiseen työtehtäviin parhaiten soveltuvalla tavalla. Työnantajalla on myös mahdollisuus hyödyntää oppilaitoksen osaamista ja asiantuntemusta.

Opiskelija tutustuu työelämään ja luo kontakteja työnantajiin helpottaen omaa työllistymistään. Hän kehittää ja syventää ammatillista osaamistaan sekä sosiaalisia taitojaan yhteistyössä työnantajan kanssa.

Ammattiosaamisen näyttö

Ammattiosaamisen näyttöjen tarkoituksena on varmistaa koulutuksen laatua ja vahvistaa työelämäyhteyksiä. Opiskelija antaa työssäoppimisjakson loppupuolella näytön ammatillisesta osaamisestaan käytännön työtehtävissä. Ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista vastaavat **koulutuksen järjestäjä ja työelämä yhdessä**.

Ammattiosaamisen näyttöjen keskeinen osaaminen löytyy Opetushallituksen ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteista käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto -oppaasta. Näyttö jää tapauskohtaisesti sovitavaksi työssäoppimispaikalla.

Työpaikkaohjaajan tehtävät

Työpaikkaohjaajan vastuulla on työpaikalla tapahtuva **opiskelijan ohjaus**.

Opiskelijalle tulee antaa **haasteellisia, monipuolisia ja mielekkäitä työtehtäviä**.

Työpaikkaohjaajan tulee **opastaa ja ohjata** opiskelijaa työpaikalla mm. **oikeisiin työskentelytapoihin, työsuojeluun ja työaikoihin**. Työnantajan on myös

sitouduttava opiskelijoiden koulutukseen työpaikalla. Hyvällä yhteistyöllä

koulutuksen järjestäjien ja työnantajien kesken saadaan hyvä lopputulos ja työnantajat

saavat hyvin koulutettua työvoimaa. Työssäoppimisesta ja ammattiosaamisen

näytöistä tehdään aina kirjallinen sopimus työpaikan ja koulutuksen järjestäjän välille

sekä työpaikan ja opiskelijan välille.